a 1387 F.12 4 17
50498
17 16.

DISPVTATIONVM PRACTICARVM,

DE

Hiſtoriis Ægrorum

DECIMA-TERTIA,

DE

LVE VENEREA.

QVAM

Favente Tri-uno Deo

SUB PRÆSIDIO

Clariſsimi doctrina & experientia Viri,

D. GULIELMI STRATENI

Reip. Ultraj. Archiatri, atque in inclyta ejuſdem Acad. Med. Pract. & Anatomes Profeſſ. Primarii,

Publicè defendendam ſuſcipit

THEODORUS vander GALL Ultraj ect

Ad Diem 20. Novemb. horis locoque ſolit.

ULTRAJECTI,
Pro THEODORO ab ACKERDYCK,
Anno cIↃ IↃ CXLIV.

50494

Clariſsimis, Spectatiſsimiſque Viris,

D. THEODORO de GOYER, Hujus Urbis olim Conſuli Digniſsimo.

D. JOANNI de GOYER, Æmilianæ inſulæ Domino, Baſilicæ B. Mariæ Theſaurario, & quondam illuſtris collegii D. D. Ordinum Trajectinæ Provinciæ Aſſeſſori.

Avunculis meis in æternum colendis.

In gratæ mentis ſymbolum Diſputationem

hanc Offero,

THEODORVS vander GALL. *Reſpond.*

HISTORIA.

Militi Anglo quadragenario, poſt concubitum cum infectâ uxore primum puſtulæ & excoriationes in pudendo, Dein maculæ & ulcuſcula ſuperficiaria cruſtoſa in pectore, ac poſtea in univerſò ferè corpore, magno cruciatu fatigantia apparuere, cum ſcapularum, capitis, brachiorum tibiarumque ingenti dolore, ſub veſperam ſemperexcandeſcente, & nocturnis horis adeo moleſto, ut ſomnum pelleret, uſque dum inſtante aurorâ remitteret. Poſt unam aut alteram per alvum purgationem & phlebotomiam inſtitutam dolores pro tempore quidem remiſerunt, verùm brevi pòſt quaſi de novo recruduerunt & aucti ſunt. Quibus malis per duos fere menſes excruciatus, in Noſodochium adducto, à Chirurgo poſt cathartica per exhibita aliquoties mercurialia concitatur ſalivatio quam vocant, & copioſa exſpuitio &c. Sed tantum abeſt, ut morbus illis remediis ceſſerit, ut poſt tres quatuorve ſeptîmanas duæ extuberãtiæ in anteriore tibiarum parte ſeſe conſpiciendas dederint, ovi gallinacei magnitudinem æquantes, primùm molliores, dein tophorùm duritiem induentes, & inſigniter ægrum torquentes.

Quæritur. *Quis hic ſit morbus, quæ ejus cauſæ, ut & ſymptomatum, quæ prognoſis, quæ eis debeatur curatio.*

THESIS I.

MOrbus quo hic miles tenetur eſt L*ues venerea*, cujus nomen ſi ſpectes, variam ſortita eſt nomenclaturam. Luem Indicam plerique vocant: quod in India

dia

diâ occidentali endemia ſit. Hiſpani & Itali Gallicum vocant. Contra Galli Hiſpanicum & Neapolitanum. Nobis ut odioſum nomen cum nationum contumeliâ conjunctum mittamus, *Lues venerea* dicitur : quaſi propria nepotibus veneris, quâ omnium nationum homines inſici poſſe ſtatuimus. Definimus itaque *Luem veneream quod ſit morbus occultus, malignus, contagioſus, facultati nutrienti imprimus adverſus, & propterea nutritione in toto corpore læſâ, varios morbos & ſymptomata excitans.*

Probl. Fuitne veteribus & in ſpecie Hippocr. 3. Epid. ſ. 3. notus, ubi fit mentio ſerpentium oris ulcerum, tuberculorum in pudendis, mutilationum in carnibus, oſsibus ac nervis, capitis & menti glabrationis, oſsium denudationis (graviſsime urgentium, ſi circa pubem pudendaque contingerent) ac prolapſus? Neg. 1. Quia Hippocr. *Hæc terrorem potiùs, quàm periculum denunciaſſe ſcribit*, contra malignam hujus luis, niſi per ſpecifica tempeſtivè curetur, indolem. 2. Quia *eos, quibus ad ſuppurationem res deveniebat, ſuperſtites evaſiſſe, quibus abſceſſus non creabantur, eos frequentes periiſſe teſtatur*; contrà quàm in hujus luis progreſſu quotidie obſervetur. 3. Quia morbos epidemios ex aeris vitio tum temporis graſſantes ibi deſcripſiſſe videtur Hippocr. non hoc malum. *Inſtantia.* At Hippocr. ibi dicit obſervata illa, partim in febribus, partim ſine eis, ſi verò peſtilens ea fuerit aeris conſtitutio, cur non ſemper adfuit febris? Reſp. 1. Sæpe ipſi peſti non niſi leviſſimas, & vix perceptibiles adeſſe febriculas. 2. Hippocr. expreſſe addidiſſe *multis unà cum febribus, aut ante febrem, aut etiam poſt febres accidiſſe.*

II.

Subjectum non ſtatuimus pudenda (licet ſæpe inde oriri videatur) nec cutim (licet ibi morbus ſuperbus primum ſeſe prodat) nec ſolas partes membranoſas, ſpermaticaſque, cùm & aliæ afficiantur, ſed ut facultati nutrienti imprimis adverſum hunc diximus eſſe morbum, cujus ope omnes ac ſingulæ indigent partes, ita plerumque hepar (primam facul-

cul-

tatis naturalis officinam) primum & præcipuum ſubjectum eſſe cenſemus, & reliquas (poſt hepatis labefactationem) partes malignitatis hujus reddi participes: quando ſcil. in eas partes malum hoc ab hepate diffunditur. Poteſt quippe papilla, os, cutis, pudendum infici & exulcerari adeo, ut & in alias partes ſerpat, & alios inficiat, & non niſi ſpecificis curetur, citra tamen hepatis labem, tumque non hepar, ſed partes infectas ſubjectum eſſe judicamus.

III.

Cauſa proxima eſt qualitas occulta & inexplicabilis, à congenere cauſâ communicata, & tales edens effectus, qui ad nullam manifeſtam intemperiem, ſed ſaltem occultam qualitatem referri poſſint. Quæ licet ſenſus noſtros prorſus effugiat, non nuda tamen & ſolitaria exiſtit, ſed in humore, aut alio quovis corpore inhæreſcit, quo, ut ſubjecto quodam ac vehiculo in corpus inficiendum commigrat, perinde ac rabidi canis & reliquorum venenatorum animalium morſu lædentium virus.

IV.

Cauſa externa in hoc ægro eſt contagium ab impuro concubitu contractum: in quo venenatę exhalationes motę ſunt. In venere enim propter ſpirituum concurſum, & per motum calefactis membris genitalibus, vapores ex malignis humoribus, ulceribus &c. elevantur, qui à pene raræ conſtitutionis abſorbentur, eum inficiunt, & in venas recipiuntur. Neque interim negamus aliâ ratione etiam contrahi poſſe; puta hæreditario jure à parentibus, lactatione, quâ vel infans à nutrice impurâ inficitur, vel nutrix ab infante infecto, veſtibus contaminatis, ſudoribus, ſordibuſve in linteis, lectis, induſiis hærentibus, ſputo ſalivâque per oſcula, pocula, cochlearia communicatâ &c.

Probl. Poteſtne, quis per halitum & ad diſtans, ut ajunt infici? Nec videtur, nec à nobis hactenus obſervatum.

V.

Pars affecta primò fuit pudendum; quod ex ulcuſculis illis ſatis apparuit: dein infecto hepate non paucę alię partes ejus virulentiæ fuerunt redditæ participes, quod ex læſa actione naturali, & excrementorum in particulis congeſtione, nec per debitas & conſuetas vias expulſione, ſatis cōſpicuum eſt.

VI.

Differentiæ & gradus hujus morbi cum pro diuturnitate & ſymptomatum vehementiâ tres tradi ſoleant: *Prima* nimirum *ſpecies* in qua recenti laſſitudo artus ſine febri occupat, cum dolore vago & mitiori, capillorum defluvio, puſtulis in pudendo &c. 2. *ſpecies* in quâ præter puſtulas cruſtoſas, faciem & magnam corporis partem occupantes, dolores noctu excandeſcentes, in mediis excarnibuſque crurum brachiorumque ſedibus, ragades & condylomata in volis manuum pedumque, circa pudendum & anum occurrunt. 3. *ſpecies* in quâ præter ulcera fiſtuloſa carioſa in artubus, cranio, palato, naſo, ſurditas cœcitas etiam ſuperveniunt. Propterea ſecundum gradum attigiſſe ęgrum noſtrum exiſtimamus. Cùm verò veram fœdi hujus morbi originem quàm diutiſſimè celare & ſpecioſiſsime excuſare plerique ſoleant, & rarò tantillo (quo hic miſer ſe contaminatum dicit) temporis ſpatio, tot & tanta occurrere ſoleant ſymptomata, ea propter non immerito fides narrantis ſuſpecta eſt & veriſimilè eſt altiores antiquiori huic affectui radices eſſe.

VII.

Symptomatum in hoc caſu hęc eſt ratio. Vlcuſcula penis â madore & vapore contagioſo, quem membra generationi dicata hauſerunt, originem habent; qui vapor altiùs aſcendens hepar tandem infecit. Hincque naturali facultate labefactatâ, & ſanguine contaminato, fœdis humoribus corpus impletum eſt, qui dein foras emigrantes ulcuſcula cruſtoſa preſſu (propter comitem acrimoniam) exaſperantia excitaverunt. Dolores verò mediam oſsis planitiem occupantes & ſub

ſub veſperam ingraveſcentes, orti ſunt ex acribus, tenuibus malignisque cruditatibus ibidem ſubſiſtentibus, panniculos, perioſtia, & muſculoſas partes corrodentibus, & ſub veſperam exaltatis efferveſcentibuſque (ob ſpecificam diſpoſitionem) partes membranoſas diſtendendo ac corrodendo, vehementiſſimos circa veſperam & de nocte concitantibus dolores. Extuberantiæ iſtæ à pituitoſo quoque & tenaci excremento; inter oſſa & perioſtia, aut in ipſorum oſsium meatibus & poris cumulato, & jam forte per mercurialia remedia diſſoluto, motoque, non tamen expulſo, originem traxerunt: qui primùm molliores cúm eſſent, diſsipatâ parte tenuiore, in tophaceam concreverunt duritiem.

VIII.

Signa hujus luis alia quæ traduntur, licet in hoc ægro non occurrant, tamen ex recenſitis ſatis innoteſcit; èx ſyndrome ſcil. cauſæ prægreſſæ, puſtularum in pudendo, exulcerationum, dolorum &c. Id ſcil. huic malo cum multis commune eſt, non ex unico ſigno pathognomonico dignoſci; verùm ex plurium concurſu.

Probl. Si in ægro cauſam ſtudiosè tegente, nonniſi duo, vel tria leviora, & huic morbo cum aliis communia occurrant ſigna, puta capillorum defluvium cum puſtulis &c. Quomodo dignoſcetur? Reſp. malignitatem præ ſe ferunt ea ſymptomata, ſi contumaciora ſint, & conſuetis remediis non cedant, ſed ſolùm ſpecificis.

IX.

Prognoſis. In genere ſciendum inveteratam recenti periculoſiorem eſſe, uti & ea quæ hęreditaria eſt, & in interioribus ac reconditis viſceribus hæret, tophiſque ſtipata eſt ſatis moleſtiæ creat. In ſpecie verò hæc, licet ęger viridi ſit ætate, robuſtus & conſtantibus viribus, parvi tamen non eſt facienda, nec brevi ſuperanda videtur, quia affectus (ut diximus) ſecundę eſt claſſis, neque adeo recens ut æger aſſerit, neque ſalivationi ſemel aut iterum inſtitutę cedat, quinimo

tophi

tophi & ſuperveniant & indurentur.

Probl. 1. Eſtne hic affectus lethalis? Reſp. non primò & per ſe, quamvis non pauci moriantur proſtratis viribus per dolores, vigilias, febres ex cruditatibus genitas, per defluxiones copiâ aut acrimoniâ pulmonibus infeſtos &c.

Probl. 2. Habebitne hęc lues, ut vult Fracaſtorius, aliquando finem, ex more nonnullorum novorum morborum? Reſp. quamdiu cauſa non ceſſat, non videtur ceſſatura.

X.

Curandi Indicationes ſumendæ à morbo, cauſâ morbi, & ſymptomatibus, ut & viribus. Morbus cum ſit mali moris & occultus, ſpecifica requirit alexipharmaca. Cumque ſuccreſcentia excrementa & humores contaminati ulteriorem labẽ minentur, propterea de horum evacuatione & correctione tempeſtivè cogitandum eſt, habitâ interim ſymptomatum, ſi quæ præ ceteris urgent, ratione. Quibus omnibus, hoc ordine ſatisfit.

XI.

Ac primò quidem pręmiſſo eccoprotico ex *ſennâ rhabarbaro* &c. venę ſectio in principio in brachio inſtituenda fuiſſet, idque plenitudinis minuendæ ratione, & ne ſanguis, hac ægri ætate & conſtitutione, nimium fervorem nimiamve perturbationem ab uſu remediorum adhibendorum incurreret.

XII.

Neque hęc pręparatio ſufficiens viſa fuiſſet, verùm ſanguine detracto antequam validioribus medicamentis humores & morbus oppugnaretur, primæ regionis (utrum non etiam ſecundę, ſanguis extractus prodidiſſet) cacochymia ulteriorem correctionem evacuationemque requirere, ſæpiùs rariùs, pro re natâ, repetendam, additis attenuantibus, vias & meatus expedientibus, parandis pro ægri conſtitutione. Quæ cùm videatur, ex vitæ victuſque genere, vigiliis, curis, doloribus, partim crudis & pituitoſis, partim acribus & bilioſis ſcatere ſuperfluitatibus, propterea ad harum præparationem, pro-

propinanda fuiſſent aliquandiu decocta ex *rad. helenii, cichorae, ſumaria carduob. betonica.* &c. unà cum admixta *ſennâ* , *agarico, turbith* , *elleboro* , vel per intervalla duorum triumve dierum, inſtituendę ſufficientes materiæ decocto pręparatæ expurgationes, per *pill. è fumar. cochias, extr. catholico, conf. hamech.* & ſimilia, ut ita remedia poſtea aſſumenda, ſuis muneribus commodius tutius & ſecurius, perfungi potuiſſent. Quibus præparantibus & purgantibus paulatim non ineptè admiſcere licuiſſet aliquid facultate ſpecificâ virulentiæ venereæ reſiſtens.

XIII.

Ita præparato corpori majori cum fructu, *remedia Mercurialia* exhiberi aut adhiberi potuiſſent. Neque enim *Mercurius* ex numero remediorum convenientium ſimpliciter, uti nonnullis placet, exterminandus videtur, ob minus fælicem aliquando ſucceſſum, modo judicium adhibeatur. Quia verò in noſtro hoc ęgro, ſemel & iterum inſtituta ſalivatio, malum non ſuſtulit, vireſque ejus languidę & macies diſſuadent repetitionem *mercurialium*, ea propter, poſt mites alvi evacuationes, blandioribus nunc & longo interim uſu probatis luis venereæ antidotis, locus eſſe videtur, *Guajaco* ſcil. *ſalſapar. chinæ* &c. Ex. gr. tale paretur decoctum, R. raſuræ opt: *guaiaci* unc. IV. *rad. ſalſæ parillæ* unc. II. cort. *guajaci* unc. I. & ſemi, infunde per viginti quatuor horas in l. 12. aquę deinde coque S. a. ad dimidias, addendo ſub finem *fol. betonicæ. carduib.* an. m. I. *glycyrrhizæ*, drag. VI. *S. aniſi* unc. ſemi, Colatura detur pro decocto ſudorifero.

XIV.

Hujus decocti mane jeiuno ventriculo in lecto calido ſumptis unc. VI. aut VIII. æger ſeſe componat ad ſudores per horam unam aut alteram pro ſucceſſu & ægri jam langueſcentis tolerantiâ, paulatim aſcendendo ad uberiores ſudores, & decoctum efficacius; ſi ęger ſumpto medicamento obdormiſcat, medicamentum in actum meliùs deducetur, ſudoreſ-

doreſque facilius & largius profluent, quibus poſtea linteis calidis abſterſis exſiccatiſq; lentè ad ſuā revertatur æger temperiem, ac tandem, è lecto ſurgat, & cibo convenienti reficiatur. Ita quidem primum teratur octiduum, quo ſi vel alvus tardior vel ventriculus nauſeabundus expurgari deſideret, ſemel aut iterum id fiat, ſed leniter, & intermiſſâ eo die ſudatione. Sequentibus duabus aut tribus hebdomadis, poſt ſudores matutinos tēpeſtivè finitos, à prandio frugali, hora decimâ inſtituto, circa quartam pomeridianam hauſtâ alterâ decocti calidi doſi, eodem modo ſudores provocandi & abſtergendi, & dein reficiendus erit æger, cum intermediâ, uti dictum, mitiori catharſi, & à ſudando feriatione. Ita debellato malo, ad unicam, matutinis horis, ſudationem redibit æger per octo, decemve dies, uſque dum radix penitus evulſa ſit, & plenè confecta pernicies: interim non neglectis iis quæ viſcerum conditionem & pleniorem cruditatum ſuccreſcentium evacuationem (ſi opus ſit) reſpiciant.

X V.

Pari fere ratione *Rad. chinæ lignumque ſaſſaphras* in uſum vocari poſſent, ſed priora, utpote certiora & efficaciora, præferenda cenſemus. Sicut & ſicco pede alios curandi modos, puta per quotidianas validas evacuationes alvinas, empirico noſtrati familiares, item per ſuffitus, unguent emplaſt. cingula geſtanda, lotiones ex *Mercurialibus*, &c. præterimus, utpote minus hic convenientes, & aliàs, plenius explicandas.

X V I.

Quantum ad ſymptomatum curam. Vlcuſcula penis commodè abluuntur decocto *guaiaci*, aquâ *Mercuriali*, ac poſtea unguento aut emplaſt: ſimili inungantur teganturque. Si quæ alibi ſuperſint contumaciora ulcera, eadem ratione tractanda ſunt. Locis dolentibus applicentur fomenta è ligno *guaiaco* fol. *pulegii*, *ſalviæ*, *roriſmar* &c. Extuberantiæ iſtæ tibiarum commodiſſimè tolluntur decocto *ſalſæ parillæ*, poſt cujus uſum ſi tamen remaneant, emollientia, attenuantia &

dige-

digerentia iis imponenda, & quidem fortiora: ut rad. *cucumeris agreſt. bdellium, ſagap.* emplaſ. *dyachylon* cum gum: addito *Mercurio*, aut maximè cōveniens Empl. è ranis cum Merc. Quid ſi os carioſum ſubſit? id denudandum, deradendum, urendumve erit. *Probl. Guaiaco, ſalſæ par.* &c. præter vulgares calefaciendi, ſiccandi, attenuandi, ſudoreſque movendi, etiam ſpecificæ adverſus virulentiam veneream inſunt vires.

XVII.

Diæta. Aer primò in quò verſetur ſit calidus, ut tranſpiratio libera ſit. Cibus ſit talis & tantus ut viribus conſervandis ſufficiat, nulloque modo naturam oneret: euchymus, eupeptus, & ſimplex: ejuſmodi eſt caro *vervecina vitulina* &c. *ova*, *uvæ paſſæ, panis* bene coctus. *Potus* ſit decoctum ſecundum ſive dilutius *guaiaci* & *ſalſæ par.* ex magmate prioris decocti, rejectis herbis ingratioribus (quæ proinde linteo indi & dein eximi poſſunt & ſolent) additâ ea recentis *guaiaci* doſi, quæ ſufficere videbitur, cui gratia ſaporis conciliari poterit additis, ſub finem, *paſſulis, glycyrrhiza* & ſimilibus. Conveniunt item exercitia moderata. Animi affectus ſint ad lætitiam compoſiti, Alvus laxa ſervanda eſt.

Probl. 1. Arcendine ſunt omnino à vino? Neque omnes, neque nulli.

Probl. 2. Interdicendine ſunt ab omni ſalis uſu? Non.

COROLLARIA COGNATA.

I.

AN omnis lues venerea contagioſa ſit? Affir.

II.

An diu in corpore latere poſsit citra noxam? Affir.

An

III.

An purgantia ſudoriferorum loco eſſe poſsint? Aff.

IV.

An in bubone venereo aliquando vena ſecanda? Affir.

COROLLARIVM Phyſiolog.

QVæritur utrum is, qui in medicina, omnia incerta judicat, meliùs de eâ judicet, quam cæcus de coloribus? Reſp. vix.

COROLLARIA Pathol. & Therapeut.

I.

VArietas ciborum pro ſanitatis tutelâ minime utilis eſt.

II.

Singultus non oritur ſepto ſed ventriculo primariò affecto.

III.

Palpitatio fieri poteſt à vaporibus ex venis exhalantibus,

IV.

Grævidæ primis menſibus magis ſunt obnoxiæ picâ quam poſtremis.

V.

Extenuatis vena quandoque ſecanda.

VI.

Vnâ die ſanguinem mittere & medicamentum purgans propinare licet.

VII.

Diarrhæa pleuritidi ſuperveniens non ſemper malum pronunciat.

VIII.

Res abſurdæ gravidis quandoque concedendæ.

FINIS.